

Sygn. akt IV CSK 644/18

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku S.K.
przy uczestnictwie J.K. i I.K.
o wpis,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 czerwca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania I.K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 28 lutego 2018 r., sygn. akt III Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. stwierdza, że uczestniczka i wnioskodawca ponoszą koszty postępowania kasacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki I.K. od postanowienia Sądu Okręgowego w G. z dnia 28 lutego 2018 r., sygn. akt III Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecnictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżąca zarzuciła naruszenie art. 628⁸ § 2 k.p.c. w zw. z art. 36 § 2 k.r.o., art. 37 § 1 k.r.o. w wyniku niezbadania przez Sąd drugiej instancji,

czy umowa o uznaniu długu oraz ustanowieniu hipoteki sporządzona w formie aktu notarialnego jest oparta na ważnie zawartych umowach pożyczek, a tym samym, czy może być ważną podstawą wpisu hipotek do księgi wieczystej, co doprowadziło do bezzasadnego oddalenia apelacji; art. 316 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez pominięcie faktu toczącego się postępowania o podział majątku wspólnego uczestniczki i wnioskodawcy, co doprowadziło do oddalenia wniosków dowodowych z dokumentów, mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a w konsekwencji naruszenie prawa materialnego, tj. art. 1036 k.c. w zw. z art. 46 k.c. i nieuznanie za bezskuteczne obciążenia hipoteką udziału należącego do wnioskodawcy w prawie własności nieruchomości; art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. przez niewskazanie w uzasadnieniu orzeczenia, na jakich podstawach Sąd ustalił, że dokument w postaci aktu notarialnego o uznaniu długu przez S.K. nie był kwestionowany przez skarżącą, a także, iż skarżącą nie zaprzeczyła, aby umowy pożyczek były zawarte przez S.K. oraz, że S.K. był zobowiązany do zapłaty J.K. kwoty 770 000 zł.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżącą oparła na przesłance uregulowanej w art. art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżącą twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego,

lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca wywodzi z naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że art. 626⁸ § 2 k.p.c. (który stanowi, że rozpoznając wniosek o wpis sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych dokumentów oraz treść księgi wieczystej) zawiera pełną regulację przebiegu postępowania wieczysto-księgowego, tak w zakresie przebiegu postępowania dowodowego, jak i podstaw orzekania. W związku z tym wyłączną podstawą ustaleń faktycznych i prawnych sądu przy rozpoznawaniu wniosku o wpis w księdze wieczystej jest jedynie treść wniosku, treść dołączonych do niego dokumentów i treść księgi wieczystej (zob. uchwała składu 7 sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r. - zasada prawna - III CZP 80/90, OSNC 2010, nr 6, poz. 84, wyrok z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 152/01, OSNC 2004, nr 6, poz. 92).

W uzasadnieniu do powołanej uchwały składu 7 sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r., Sąd Najwyższy wyjaśnił, że kierowanie się kolejnością złożenia wniosków o wpis do księgi wieczystej jest nakazem ustawowym, a wobec tego decydujące znaczenie ma stan rzeczy istniejący w chwili wpływu wniosku do sądu (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CSK 218/11, OSNC-ZD 2013, nr B, poz. 33). W postępowaniu wieczysto-księgowym, kontroli sądu podlega również skuteczność materialno-prawna czynności prawnej, która stanowi podstawę wpisu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 1955 r., II CO 116/54, OSN 1956, nr 1, poz. 15; z dnia 11 czerwca 2008 r., V CSK 17/08, nie publ.; z dnia 7 grudnia 2011 r., II CSK 604/10, nie publ.). Wynika to ze szczególnej roli sądu w przeciwdziałaniu dokonywania wpisów sprzecznych z rzeczywistym stanem rzeczy. Księgi wieczyste są publicznym rejestrem praw dotyczących nieruchomości i dlatego ich funkcje muszą być rozpatrywane z punktu widzenia interesu publicznego, a jest nim zasada bezpieczeństwa obrotu prawnego. Istnienie możliwości usunięcia niezgodności stanu ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w drodze

powództwa przewidzianego w art. 10 u.k.w.h. nie powinno jednak wyłączać obowiązku sądu zapobiegania dokonywaniu wpisów niezgodnych z rzeczywistym stanem prawnym, zwłaszcza gdy sąd ma stosowną wiedzę odnośnie przeszkód wykluczających wnioskowany wpis. Oznacza to, że stan prawny ujawniony w księdze wieczystej powinien być stanem pewnym, wynikającym ze zdarzeń lub czynności prawnych, które nie budzą wątpliwości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2007 r., V CSK 295/07, nie publ.). Nie znajduje uzasadnienia ograniczenie roli sądu w postępowaniu o wpis w księdze wieczystej do organu rejestrowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 123/11, nie publ.).

W uchwale składu 7 sędziów z dnia 25 lutego 2016 r., III CZP 86/15 (OSNC 2016, nr 7-8, poz. 81), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 628⁸ § 2 k.p.c. nie wyłącza możliwości brania przez sąd pod uwagę przy rozstrzyganiu wniosku o wpis do księgi wieczystej okoliczności znanych mu urzędowo (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r., II CSK 661/09, OSNC 2011, nr 1, poz. 12). Przepis art. 628⁸ § 2 k.p.c. należy łączyć jedynie z ograniczeniem środków dowodowych, z jakich można korzystać w postępowaniu o wpis (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2004 r., III CK 331/02 nie publ.; z dnia 15 grudnia 2005 r., V CK 54/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 138; z dnia 11 czerwca 2008 r., V CSK 17/08, nie publ.). Zestawienie art. 31 ust. 1 i 2 u.k.w.h. oraz art. 626⁸ § 2 k.p.c. prowadzi do wniosku, że w postępowaniu wieczysto-księgowym obowiązują zasady formalizmu i pisemności postępowania. Wyłączona jest możliwość prowadzenia dowodów osobowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2004 r., II CK 265/04, nie publ.; z dnia 12 kwietnia 2013 r., IV CSK 515/12, nie publ.).

Możliwość wykazania niezgodności wpisu z rzeczywistym stanem na podstawie przedstawionych dokumentów nie skutkuje przekroczeniem kognicji sądu w postępowaniu wieczysto-księgowym i nie uzasadnia zarzutu zastępowania sądu orzekającego w procesie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 4/09, nie publ.). Dokumenty znane sądowi wieczysto-księgowemu na skutek przedłożenia ich przez skarżącego

uczestnika podlegają ocenie na tych samych zasadach jak dokumenty dołączone do wniosku, który jest przedmiotem rozpoznania.

Opisany wyżej zakres kognicji sądu wieczysto-księgowego, w kontekście wskazanych wyżej ograniczeń dowodowych w tym postępowaniu, także ze względu na rodzaj dopuszczalnych środków dowodowych, wyklucza możliwość prowadzenia postępowania rozpoznawczego w kwestiach objętych unormowaniami z art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1036 k.c. O tym bowiem, czy określone rozporządzenie udziałem w majątku wspólnym (po ustaniu wspólności małżeńskiej majątkowej) narusza uprawnienia przysługujące drugiemu z byłych małżonków na podstawie przepisów o podziale majątku wspólnego, decydują wyniki postępowania o podział majątku wspólnego, a w związku z czym, zbadanie tej kwestii powinno nastąpić w postępowaniu o podział majątku wspólnego (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1962 r., I CO 22/62, OSNCP 1964, nr 1, poz. 2; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 1999 r., II CKN 523/98, nie publ., z dnia 1 grudnia 2000 r., V CKN 1298/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 94), ewentualnie w innym postępowaniu rozpoznawczym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r., II CKN 357/97, nie publ), w którym wykazany zostanie interes prawny w wytoczeniu powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2000 r., V CKN 29/00, nie publ.). Zatem czynność taka nie jest nieważna (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2002 r., IV CKN 595/00, nie publ. oraz z dnia 14 kwietnia 2011 r., IV CSK 395/10, nie publ.).

Skarżąca nie przedstawiła dokumentu, który stwierdzałby bezskuteczność kwestionowanej przez nią czynności prawnej uczestnika, która stanowiła podstawę zaskarżonego wpisu. Spór co do istnienia zobowiązania wnioskodawcy wynikającego z powołanych w akcie notarialnym pożyczek, a także kwestie związane z sankcjami wadliwej czynności prawnej, a odnoszące się do tych pożyczek, tym bardziej zważywszy na wskazane daty, nie mogą być badane w postępowaniu wieczysto-księgowemu. Na temat sankcji wadliwej czynności dokonanej przez małżonka bez zgody drugiego małżonka na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed 20 stycznia 2005 r. (Dz. U. z 2004 r., Nr 162, poz. 1691) również wypowiadał się już Sąd Najwyższy (zob. np. uzasadnienie

postanowienia z dnia 13 września 2012 r., V CSK 408/11, nie publ.). Również i w tej materii skarżąca nie przedstawiła dokumentów, z których wynikałoby, że we właściwym trybie stwierdzono, iż umowy pożyczki stanowiące podstawę uznania przez uczestnika długu oraz obciążenia jego udziału po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej, są nieważne.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. Wnioskodawcą w tej sprawie jest S.K. (zob. k. 54/2 - § 8 ust. 1 i 2).